

Boek van de maand

Professor Ouweneel over de Geest

A.N. Hendriks

Professor Willem Ouweneel is een veelschrijver. Ik meen dat hij al ongeveer honderd boeken op zijn naam heeft staan. Veelschrijvers hebben nog al eens het odium dat de kwantiteit het wint van de kwaliteit. Ik moet dan ook bekennen dat ik wat sceptisch aan het omvangrijke boek begon dat de hoogleraar onlangs het licht deed zien onder de titel *De Geest van God. Ontwerp van een pneumatologie*. Al lezend ontdekte ik echter dat de kwaliteit bij Ouweneel geen schade oploopt.

Integendeel, ik heb respect voor de gedegen en zeer gedocumenteerde studie die de auteur ons geeft. Hij laat telkens weer zien dat hij de aangelegen literatuur kent en daar op zijn manier gebruik van maakt. Een niet gering pluspunt is dat Ouweneel voortdurend aandacht geeft aan wat de Schrift zegt en soms tot een verrassende uitleg komt.

Helaas zijn de grondigheid en de veelheid aan informatie ook vermoeiend. Het gaat maar door op elke bladzij en het houdt niet op. Bijna elke zin moet je goed lezen, wil je de auteur bijhouden in wat hij met grote kennis van zaken uitstalt. Deze abundantie vraagt wel enige volharding van de lezer; de keerzijde is dat wie doorbijt, veel kan opsteken. Ouweneel schrijft logisch en duidelijk.

Een leer van de Geest

De hooggeleerde auteur wil met dit boek ons een *pneumatologie*, een leer van de Heilige Geest geven. Het boek vormt het eerste deel van een geplande dogmatische reeks. Ouweneel constateert dat binnen de grote dogmatieken geen eigen plaats voor de Geest wordt ingeruimd. Al kunnen we vandaag niet meer met negentiende-eeuwse theologen zeggen dat de Heilige Geest de ‘vergeten God’ is, een feit is dat de leer van de Geest in de systematische theologie veelal nog een bescheiden rol speelt.

Ouweneel meent dat de remedie niet slechts te vinden is wanneer de dogmatiek een afzonderlijk gedeelte wijdt aan de Geest en zijn werk, maar vooral wanneer het komt tot een ‘pneumatologische doordeseming’ van alle delen van de dogmatiek. ‘Zo goed als alle systematisch-theologische loci een christologische basis hebben, zo zouden zij ook een minstens even sterke pneumatologische basis moeten krijgen’ (p. 27).

Daarbij pleit de auteur voor een theologische verwerking vanuit een bijbelse *spiritualiteit*. Geen scholastisch-intellectuele benadering, maar een doordenking die wortelt in het leven uit de Geest en van betekenis is voor het leven uit de Geest. Ouweneel wil een pneumatologie geven die enerzijds recht doet aan de exegese van de schriftgegevens, maar anderzijds het historische, het culturele en het mystieke niet verwaarloost. Daarbij neemt hij veel op uit de charismatische hoek.

Een kritische kanttekening moet ik plaatsen bij wat Ouweneel over *Calvijn* schrijft. Hij beweert: ‘Bij Calvijn komt het werk van de Geest niet veel verder dan de soteriologie; het gaat vooral om de Geest die bij de uitverkorenen wedergeboorte en geloof bewerkt ...’ Maar daarmee miskent Ouweneel het vele dat Calvijn heeft gezegd over het werk van de Geest in de kosmos en over de gaven waarmee de Geest wetenschappers en kunstenaars siert. Als iemand de Geest juist niet opsluit in de soteriologie, dan Calvijn! De reformator maakt

nadrukkelijk onderscheid tussen wat de Heilige Geest doet als de Geest van de eeuwige Zoon én wat Hij doet als de Geest van de Middelaar, Jezus Christus.

Persoon en werk

Ouweneel laat uit de Schrift zien dat de Heilige Geest niet een vage kracht of macht is, maar een echte *persoon*, onderscheiden van de Vader en de Zoon. De Geest bidt (Rom. 8:27), doorzoekt (1 Kor. 2:10), getuigt (Joh. 15:26). De leer dat de Heilige Geest een goddelijke Persoon is, raakt niet alleen de belijdenis van Gods Drie-eenheid, maar ook ons behoud. Niet een onpersoonlijke kracht redt ons, maar God zelf is op de wijze van de Geest met ons behoud bezig! Daardoor kan er sprake zijn van een heel intieme relatie tussen de Geest en ons. Hij is persoonlijk de werker van onze wedergeboorte, van onze heiliging en uiteindelijk ook van onze opstanding. Ouweneel wijst er terecht op 'dat het bidden tot en aanbidden van de Heilige Geest op z'n minst naar de géést van de Schrift is' (p. 78).

Maar de Geest wordt in de Schrift ook voorgesteld als een *kracht* (Luc. 1:35; 24:49).

Ouweneel wil verder gaan dan het gebruikelijke zeggen: de Heilige Geest is een Persoon die kracht heeft. Zijns inziens is het voluit bijbels om de Geest zowel 'Persoon' als 'kracht' te noemen: '... de Heilige Geest, die een krachtige persoon is, is ook een kracht ...' (p. 99). 'Persoon' en 'kracht' zijn namelijk beide metaforen en beide *even* geldig.

Of je hier ongenueanceerd van 'metaforen' kunt spreken, betwijfel ik. Maar zo ja, dan is er nog wel verschil tussen beide. Paulus spreekt immers over 'de kracht van de Geest' (Rom. 15:19), en dat kun je niet omkeren. M.a.w.: wat we met 'persoon' van de Geest belijden, is meer dan wat de Schrift van Hem uitzegt met het woordje 'kracht'!

Ouweneel zet het werk van de Geest in *kosmisch* perspectief doordat hij aandacht vraagt voor wat de Geest deed bij de schepping en nog doet in de onderhouding van de wereld. Daarbij betreft hij niet alleen de natuur, maar ook de menselijke geschiedenis en cultuur. 'In zekere zin openbaart God zich ook in de *cultuurproducten* ...' (p. 119).

Helaas werkt de auteur dit alles amper uit, zodat het verwijt dat hij aan Calvijn maakte, wat komisch aandoet. Op enkele bladzijden na gaat ook bij Ouweneel de pneumatologie feitelijk op in de soteriologie!

Het doet goed te lezen hoezeer de auteur het heilswerk van de Geest *vanuit Christus* wil verstaan. De Geest die in ons woont en werkt, is de Geest van Christus (Rom. 8:9). Ouweneel stemt ermee in: 'Het is alfa en omega van de pneumatologie dat zij altijd voluit christocentrisch dient te zijn' (p. 63). De vraag hoe dit christocentrische dan gevat moet worden in verband met het *kosmische* werk van de Geest, blijft onbeantwoord, maar met veel in het hoofdstuk dat handelt over Christus en de Heilige Geest, kon ik instemmen.

Tweeërlei werk

Ouweneel heeft een heilsorde die afwijkt van de gereformeerde. Hij onderscheidt namelijk 'scherp' tussen twee activiteiten van de Geest. De eerste is het bewerken van de *bekering* of wedergeboorte als zodanig, de tweede is het komen *wonen* in de bekeerde persoon. 'De aannemer die een huis renoveert, is niet noodzakelijk dezelfde als de nieuwe bewoner van het huis. De Geest is zowel degene die de mens "renoveert" als degene die in de gerenoveerde mens komt wonen; maar dit tweede is niet automatisch met het eerste gegeven' (p. 195). Hier speelt wat we bij Ouweneel al eerder vonden over de Geest die zowel persoon als kracht is. Want bij de bekering gaat het 'slechts' om de *kracht* van de Geest, terwijl het bij de

inwoning gaat om de komst van zijn *Persoon*. Het komen wonen van de Geest in ons hart noemt Ouweneel ook wel ‘de Geestesdoop’. Het geloof dat Christus aanneemt, wordt *daarna* verzegeld met de Geest.

Terwijl de auteur eerder de pinksterbeweging ‘de typische hermeneutische fout’ verwijt om normen af te leiden uit gebeurtenissen die ons in Handelingen beschreven worden (p. 181), gebruikt hij later enkele plaatsen uit Handelingen om te stellen ‘dat er een tijdsverloop kan bestaan tussen bekering/wedergeboorte en Geestesdoop ...’ (p. 213). Het lijkt me niet erg consequent. Bovendien blijft gelden wat Ouweneel eerder terecht schreef: ‘... als het onderscheid tussen ... bekering en Geestesdoop zo belangrijk was, zouden we zeker verwacht hebben dat dit in de brieven nader zou zijn beklemtoond en toegelicht’ (p. 181). Mijns inziens zegt Paulus onmiskenbaar dat wie gelooft, de Geest *heeft* (Rom. 8:9) en met de Geest verzegeld *is* (Ef. 1:13). Ik lees niet bij hem dat we nog moeten uitzien naar de komst van de Geest als Persoon.

De volheid van de Geest

Ouweneel lijkt soms op een bevindelijke ‘oudvader’, wanneer hij een classificatie geeft hoe ver mensen kunnen zijn op de weg van het heil (vgl. p. 215, 216). Er zijn zelfs ‘vaders in Christus’! Belangrijk is dat wedergeboren mensen ook werkelijk verlangen naar de volheid van de Geest. Wie erom bidt, blokkades opruimt en gehoorzaam leeft, zal het doorbreken van de Geest in volle kracht ervaren. Terecht ziet Ouweneel de *vervulling* met de Geest als iets wat steeds weer gezocht en ontvangen moet worden. Hij noemt een aantal kenmerken van deze vervulling. Daarbij valt het op hoe gemakkelijk hij van Christus overspringt naar de gelovigen, ook als het gaat om ‘tekenen, krachten en wonderen’ (p. 289).

Vreemd vind ik wat Ouweneel schrijft over het ‘overbrengen’ van de kracht van de Geest. Door handoplegging kan de gave van de Geest echt ‘overgedragen’ worden. Maar dan is het wel nodig dat deze handoplegging gebeurt ‘door een Geestvervulde en -geleide persoon’ (p. 291). Het lijkt me nogal magisch gedacht en moeilijk te rijmen met wat Ouweneel over de zegen schreef: ‘... het uitspreken van een zegen is in wezen een gebed om Gods weldaden’ (p. 79) onder verwijzing naar 2 Kronieken 30:27.

De aanraking met de Geest kan tot sterke verschijnselen leiden. Het ‘vallen in de Geest’ kan daar één van zijn. Ouweneel meent dat de kracht van de Geest zich ook nu nog in allerlei fysieke reacties kan manifesteren. ‘... zo kan die Geest zich uiten in een “elektrische” tinteling in handen die op zieken worden gelegd’ (p. 299).

In hoeverre de vervulling met de Geest zich ook *fysiek* (zoals vaak in de Schrift het geval is) nog kan uiten, blijft een vraag die Ouweneel wel bij mij wakker heeft geroepen.

Gaven van de Geest

Gezien de discussie vandaag was ik natuurlijk ook nieuwsgierig wat de professor over de charismata of Geestgaven zou schrijven. Het dilemma: zijn ze ‘natuurlijk’ of ‘bovennatuurlijk’?, komt de auteur te boven als hij zegt: ‘Deze genadegaven conflicteren niet noodzakelijk met natuurlijke bekwaamheden of theologische vorming, maar zij overstijgen deze in wezenlijke mate’ (p. 308). Hij onderscheidt tussen charismata en ‘bedieningen’. Deze zijn daarin verschillend dat een bediening iets doorgaands is, terwijl een genadegave voor een bepaald moment ontvangen wordt. Ouweneel bestrijdt dat een genadegave een *blijvende* bekwaamheid is.

Mogelijk is dat bij sommige charismata het geval geweest, maar er waren ook ‘blijvertjes’! Paulus vermaant Timoteüs ‘het *charisma* van God aan te wakkeren, dat ... *in u is*’ (2 Tim. 1:6) en de apostel schrijft: ‘Doch iedereen *heeft* van God zijn eigen *charisma*, de een deze, de ander die’ (1 Kor. 7:7). M.i. gaat Ouweneel te kort door de bocht wanneer hij het *momentane* voor de betekenis van het *charisma* ‘een heel wezenlijk punt’ vindt.

De auteur valt de charismatische beweging bij door te stellen dat *nog altijd* elke gelovige een van de ‘Negen Wondergaven’ van 1 Korintiërs 12 voor een tijd kan ontvangen. Met instemming citeert hij Agnes Stanford, die deze Negen Geestgaven ‘het gereedschap in de gereedschapskist’ noemt, waarmee wij Gods werk op aarde hebben te doen. Ouweneel verdeelt dit gereedschap in drie hoofdsorten: gaven van *verlichting*, gaven van *handeling* en gaven van *verkondiging*.

Het bestek van deze recensie laat niet toe hier nader op in te gaan. Duidelijk mag zijn dat Ouweneel meent dat ook de gaven van tongentaal, profetie en genezing nog steeds aan de gemeente geschonken worden en dat elke gelovige zich naar *alle* Negen Wondergaven mag uitstrekken (p. 321). Hij keert zich fel tegen de idee dat deze charismata tot de tijd van de apostelen beperkt zouden zijn en verheugt zich over de openheid voor charismatisch gedachtegoed tot in gereformeerde kringen toe.

Ik betreur dat Ouweneel hen die dit alles niet met hem eens zijn, wegzet in de hoek van de ‘streeptheologie’ (p. 53). Men kan bij wat Ouweneel beweert, bedenkingen hebben zonder tegelijk te stellen dat de opzienbarende genadegaven nooit meer voor kunnen komen. Ik zelf heb dat in verschillende publicaties laten zien.

Afsluitend

Het boek van professor Ouweneel is zeer inhoudrijk. Ik moest helaas aan veel voorbijgaan. Zo bijvoorbeeld het mooie hoofdstuk over het werk van de Geest in het ontstaan van de Schrift en bij het verstaan van de Schrift. Het doet goed te ontdekken hoezeer Ouweneel de Schrift als het Woord van de Geest eerbiedigt. Het boek verradt meer dan eens dat de auteur behoort tot de Vergadering der Gelovigen. Van de gereformeerde visie op het ambt moet Ouweneel niet veel hebben. De figuur van de predikant is vandaag geheel achterhaald (p. 257). Er zijn wel oudsten, maar er is niet één lerende daaronder. De gemeente moet ook profeten kennen, zoals in de apostolische tijd. En er moet ruimte zijn voor tongentaal, profetische uitingen, gezangen en bevrijdingen. In de kerkdiensten moet iedereen aan bod kunnen komen in wiens hart de Geest iets legt.

Ouweneel biedt in zijn studie op de keper beschouwd een pneumatologie die in veel opzichten het klassiek-gereformeerde wil verrijken met charismatisch gedachtegoed. Op een enkel punt na heb ik bij de door Ouweneel ingevulde verrijking bedenkingen. Dit neemt niet weg dat de auteur een knap stuk werk op tafel heeft gelegd, dat waard is om bestudeerd te worden.

N.a.v.: Willem, J. Ouweneel,

De Geest van God. Ontwerp van een pneumatologie, Medema, Vaassen, 2007. ISBN 90-6353-485-X, 451 pag. Prijs €39,95